

Trasek ry

Eduskunta
Lakivaliokunta

Viite HE 65/2015 vp

Trasek ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle eräksi avioliittolain muutoksen edellyttämiksi lainmuutoksiksi

Trasek ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon lakimuutoksista. Trasek ry kiinnittää hallituksen esityksessä huomiota etenkin seuraaviin seikkoihin:

2.2.3. Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta

Laissa transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta (myöhemmin translaki) säädetään edellytyksistä, joilla uusi juridinen sukupuoli voidaan vahvistaa silloin, kun sukupuoli poikkeaa henkilölle syntymässä määritellystä sukupuolesta. Hallituksen esityksessä esitetään vain naimattomuusvaatimusta poistettavaksi translaista. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että puolison suostumus tarvitaan rekisteröidyn parisuhteen muuttumiseksi avioliitoksi, kun rekisteröidyssä parisuhteessa oleva puoliso hakee sukupuolen vahvistamista. Lisäksi maistraatin olisi ilmoitettava avioliitossa olevan henkilön sukupuolen vahvistamisesta tämän aviopuolisolle.

Naimattomuusehdon poistuminen ja sen poistuminen, että parisuhteen muoto pakkomuutetaan rekisteröidyksi parisuhteeksi avioliitossa olleille, on edistysaskel, ja se turvaa esimerkiksi jo olemassa olevan avioliiton jatkuvuuden ja helpottaa perheen asemaa niissä tilanteissa, joissa puoliso hakee juridista vahvistusta sukupuolelleen. Maistraatille annettava ilmoitusvelvollisuus aviopuolison hakiessa sukupuolensa vahvistusta, on hyväksyttävää. Mutta jos puoliset ovat rekisteröidyssä parisuhteessa, jää puolison suostumus edelleen sukupuolen juridisen vahvistamisen edellytykseksi. Trasek toivoo, että sukupuolen vahvistaminen ei missään olosuhteissa voisi jäädä puolison suostumisen varaan.

Hallituksen esitys translain uudistuksesta on kuitenkin riittämätön, eikä poista nykyisessä laissa olevia selkeitä perus- ja ihmisoikeusloukkauksia. Hallituksen tulisiikin kiireellisesti valmistella translain kokonaisuudistus sosiaali- ja terveysministeriön viime hallituskaudella asettaman työryhmän raportin pohjalta.

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä ehdottaa mahdollisuutta muuttaa lainsäädäntöä siten, että henkilö voisi itse ilmoittaa tai tehdä hakemuksen sukupuolensa vahvistamisesta väestötietoihin ja että rekisterimerkinnän muutos voitaisiin tehdä ilman vaatimusta lääketieteellisen selvityksen antamisesta transsukupuolisuudesta. Myös täysi-ikäisyysvaatimusta sukupuolen vahvistamiseen voisi työryhmän mukaan olla perusteltua tarkastella. Yleisten ihmisoikeusperiaatteiden mukaisesti lasta ei saa kohdella eriarvoisesti pelkästään hänen ikänsä perusteella. Lasta on lisäksi kuultava häntä koskeissa asioissa hänen ikänsä mahdollistamassa laajuudessa. Sukupuolen vahvistamisen rajaaminen siten, että alaikäisyys on este sukupuolen vahvistamiselle, loukkaa alaikäisten oikeuksia. Lisäksi työryhmän mukaan tulisi arvioida, miten sukupuolensa vahvistaneiden henkilöiden vanhemmuudesta säädetään. Työryhmä ehdottaa myös lain nimeä muutettavaksi muotoon ”laki sukupuolen vahvistamisesta”. Työryhmän ehdotukset tulisi ottaa huomioon.

On hyvä huomata, että translaissa säädetään nimenomaan juridisen sukupuolimerkinnän vahvistamisesta väestötietoihin. Juridisen sukupuolimerkinnän vahvistamista ei tulisi kytkeä lääketieteellisiin hoitoihin. Nykylain mukaan sukupuolen juridinen vahvistaminen vaatii pitkät tutkimukset yliopistollisessa keskussairaalassa, lausunnon toises-takin yliopistollisesta keskussairaalasta, sekä lausunnon lisääntymiskyvyttömyydestä. Nämä nykyisen lainsäädän-nön edellyttämät lääketieteelliset selvitykset ovat sekä turhia että nöyryyttäviä. Juridisen sukupuolen vahvistamisen tulisi perustua henkilön omaan ilmoitukseen, kuten sosiaali- ja terveysministeriön työryhmän raportissakin ehdote-

Trasek ry on transihmisten, intersukupuolisten ja muiden sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisoikeusjärjestö, joka ajaa sukupuolivähemmistöjen oikeuksia sekä riittäviä ja asianmukaisia terveyspalveluita edustamalleen ihmisryhmälle.

taan. Lääketieteellisten hoitojen saaminen tulee turvata niitä tarvitseville muulla tavoin erillään juridisen sukupuolen vahvistamisesta.

Myös kansainväliset ihmisoikeuselimet ovat kiinnittäneet huomiota Suomen translain syrjivyyteen. Suomi on saanut huomautuksia translaista niin Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetulta kuin YK:n alaiselta naisten oikeuksien sopimusta valvovalta komitealtakin. YK:n kidutuksenvastainen erityisraportoiija on edellyttänyt vaatimusta lisääntymiskyvyttömyydestä poistettavaksi.

2.2.1 Rekisteröidyn parisuhteen muuttaminen avioliitoksi

Rekisteröity parisuhde on nimitys, joka ilmaisee puolisojen seksuaalista suuntautumista. Trasekin mielestä seksuaalisen suuntautumisen paljastavaa parisuhteen merkintää ei pitäisi tallentaa väestötietojärjestelmään sen jälkeen, kun parisuhde on muutettu avioliitoksi, koska se uuden avioliittolain jälkeen on turhaa.

Lisäksi tulisi turvata, että aiemmin ulkomailla parisuhteensa rekisteröineet Suomeen muuttaneet parit eivät jää ilman yhdenmukaisia leskeneläkkeitä ja muita etuuksia ja oikeuksia, jotka on sidottu parisuhteen keston.

2.3.2 Hedelmöityshoitolaki

Hallituksen esityksessä ei ehdoteta muutosta hedelmöityshoitolaissa olevaan parin määritelmään. Näin ollen ehdotus on ristiriidassa perustuslain kanssa, sillä hedelmöityshoitolain jättäminen ennalleen merkitsee, että täsmälleen samassa tilanteessa olevat parit saatetaan eriarvoiseen asemaan hedelmöityshoitojen saamisessa. Asiaperusteluita parien asettamisesta eriarvoiseen asemaan ei ole esitetty. Nyt ehdotetun perusteella hedelmöityshoitolaki estää esimerkiksi sen, että puolison aiemmin tallennettuja sukusoluja voidaan edelleen käyttää toisen puolison hedelmöityshoidoissa siinäkin tapauksessa, että sukusoluja luovuttanut puoliso on vahvistanut sukupuolensa avioliiton aikana. Hedelmöityshoitolaista tulee tehdä syrjimätön.

Helsingissä 26.11.2015

Antti Karanki
puheenjohtaja